

PALEOLİTİK ÇAĞ'DA ATEŞ VE YERLEŞİM BİÇİMLERİ
ATEŞİN BİÇİM DEĞİŞİKLİĞİ ENERJİSİ OLARAK KULLANIMI:
TEKNİK UYGULAMALAR

Taş çalışması:

Ateş en fazla taşa uygulanmış olmalıdır. Ancak bu uygulama ulaşılmak istenen amaca göre farklı olacaktır.

- Soğuma ve ısınma hızındaki farklılıklar
- Isınma şiddeti içindeki farklılıklar
- Hammaddenin yapısındaki değişiklikler

Hızlı ısınma ve soğuma hammaddenin parçalara ayrılmasıyla sonuçlanır. Devamlı ısınma blokların iç özelliğini değiştirir.

Taşların ateşle bölünmesi (Çatlatma tekniği)

Burada ateş taşları bölmek ve işlemeyi kolaylaştırmak için kullanılmıştır. Özellikle çok büyük çakmaktaşlarına uygulanmıştır. Ancak bu işlemin etkin olabilmesi için blokların büyük olması gerekir. Çünkü ancak o zaman bölünen parçalar yongalanmaya elverişli olurlar. Küçük bloklardaki parçalanmalar, ufak parçalar vereceğinden bunları yontmak olanaksızdır.

Çakmaktaşının basit olarak ısıtılması

Isıtılmış çakmaktaşlarının kalitesinin iyi oluşu prehistorik insanların gözünden kaçmamıştır. Zira bu insanlar işlik yerlerini çoğunlukla ocakların yanına kuruyorlardı.

Çakmaktaşlarına uzun süreli ısısal işlemin uygulanması

Bu işlemin amacı bazı çakmaktaşlarının yontulmasını kolaylaştırmak ve ateşe maruz tutulmamış çakmaktaşları üzerinde zor olan bastırma ile düzeltilemeyi gerçekleştirmektir. Bu işlemde yükselen ısı taşın yatak suyu yani moleküllerin içinde bulunan suyun bir kısmının kaybolmasına yol açar.

Basit ısıtmadan daha karmaşık olan bu işlem sırasında ısının yükseltilmesi ve işlem süresi çok daha önemlidir. Bu ısısal işlemin evreleri kesin olarak saptanmıştır. 200 c° üzerinde bir ısıda kum banyosunda işleme tabi tutulan çakmaktaşları bir doku değişikliğine uğrar.

Bazı örnekler için gerekli olan ısı 300 c° ye varabilir. Çakmaktaşlarının dokusu daha ince taneli hale gelir. Bazen cilalı bazen camsı bir görüntü kazanır. Birçok Solutreen parçada bu durumu görmek olanaklıdır. Bu ısısal işleme tabi tutulmuş çakmaktaşları yalnız daha iyi yontulmazlar aynı zamanda parçaların bastırma yoluyla düzeltilenmesi de sağlanır. Isıtmada en uygun koşullar gerçekleştiğinde taşın mikrokristalleri ya da lifleri daha kaba olan silisli maddede yeniden bir kristalleşmeye yol açıyor. Bu ise kristallerin basıncını azaltıyor. Parçaya yağlı bir görünüm veriyor ve maddenin elastikiyetini artırıyor. Bu teknikte ısı belli bir süre devam etmek zorundadır. Bazı örneklerde bu süre 3 güne ulaşabilir.

F. Bordes Fransa'da Dordogne Bölgesi'ndeki Laugerie-Haute buluntu yerinde Üst Paleolitik tabakalar içinde bir defne yaprağı uç bulmuştur. İşlenmesi tamamlanmış olan bu uç üzerinde üretimin bütün aşamasını saptayabilmiştir. Buna göre taştan bir defne yaprağı taslağı yumuşak vurgaçla yontuluyor sonra parça ısısal işleme tabi tutuluyor ve işlemden sonra yontma yumuşak vurgaçla tekrar ele alınıyor. Ancak parça zorlamayla kırılıyor. Bu da terk edilmesine neden oluyor.

Ateşin boya maddelerine uygulanması:

Aşı boyası üzerinde çalışma

Aşı boyası kil ve demir hidroksitin karışmasından oluşmuş doğal bir mineral ve renk maddesidir. Rengi kahverengi ve siyahtan kırmızıdan geçerek sarıya kadar sıralanır. Bu renkler demiroksitin oranına, demiroksitin ya da manganezoksitin olası varlığına göre değişir. Kırmızı aşı boyası doğada diğer aşı boyalarına oranla az bulunduğu halde Üst Paleolitikte en fazla kullanılmış olanıdır.

Kırmızı aşı boyası doğal olarak elde edilebileceği gibi sarı aşı boyasının 250 c° de yakılmasıyla elde edilebilir. Elde edilen renkler ulaşılan ısı derecesine ve başlangıçtaki aşı boyasının bileşimine bağlıdır.

Birçok gözlem bu yöntemle boya rengini değiştirmenin en erken Üst Paleolitik başlangıcında uygulandığını düşünmeye olanak vermektedir. Güzel bir örnek Fransa'da "Arcy-sur-Cure" Ren Mağarasında A. Leroi Gourhan tarafından saptanmıştır. Burada birçok küçük

ocakta portakal sarısı ile morumsu kırmızı arasında sıralanan boya maddeli bir tabaka bulunmuştur. Bu ocakların açık bir biçimde boya maddesi hazırlamaktan başka bir işlevleri yoktur.

Odun kömürü

Bitkisel odunun tamamlanmış yanmasının kalıntısı olan odun kömürü yine boya maddesi olarak kullanılmaya hazırdır. Bununla birlikte bu kullanım resimli mağaraların yüzeyinde teşhis edilememiştir. Esasen bunlar kullanılmış olsalar bile oksidasyon ve diğer fizikoşimik olaylarla yok olmuşlardır.

YARARLANILAN KAYNAK:

Perlés,C., (1977), Pr histoire du feu, Paris, Masson.